

Inspreekteksten Wil Borm (Adviesgroep Borm&Huijgens) en Dick Butijn (Adviesgroep De Haakse Zeedijk) in de commissievergadering Ruimte van de Staten van Zeeland, 16 september 2021

Wil Borm

Geachte voorzitter, statenleden en overige aanwezigen,

Zeeland is geen land in zee, maar land aangetast door de zee. De binnendringende zeegaten bedreigden eeuwenlang het resterende land met overstroming en verzilting.

Na de watersnoodrampen van 1916 en 1953 kwamen de Zuiderzeewerken en de Deltawerken, met precies dezelfde hoofddoelen als het huidige Deltaprogramma, namelijk, waterveiligheid én zoetwatervoorziening. Deze doelen werden bereikt met kustlijnverkorting en verzoeting. Het oorspronkelijke Deltaplan van '56 ging dan ook uit van zoete Zeeuwse meren.

Zoals u weet liep het anders. Weerstand tegen verandering, vervuild rivierwater en het streven naar natuurbehoud maakten dat er in de jaren '70 alsnog voor zout werd gekozen. Door deze tijdsgeest, wij noemen dit het 'oude denken', kwam er geen verzoeting van de Grevelingen en ook niet van de Oosterschelde, de aanvoer van zoet rivierwater verdween en het zoutgehalte van het water werd hoger dan ooit.

Die keuze voor zout houden en verzilten heeft veertig jaar lang geleid tot een toenemende verzilting van het grondwater, tot afname van de biodiversiteit en nijpende zoetwatertekorten. Dit verziltingbeleid, het oude denken, geldt nog tot op de dag van vandaag.

Maar klimaatverandering en zeespiegelstijging zijn ontwikkelingen die inmiddels vragen om nieuwe keuzes die gemaakt kunnen én moeten worden om Zeeland te behouden.

Dit noemen wij het 'nieuwe denken'.

Binnen het waterbeheer is een ommekeer gaande van water afvoeren naar zoet water vasthouden en binnen de natuurbeweging van natuurbehoud naar natuurontwikkeling.

Dan kom ik nu bij het Zeeuws Deltaplan Zoet Water, dat ernaar streeft om Zeeland weerbaar te maken tegen zoetwatertekorten.

Op jaarbasis valt er in Zeeland voldoende regen om in de eigen behoefte te voorzien, maar de bergingsmogelijkheden op land en in de bodem zijn te gering om aan de vraag te kunnen voldoen tijdens droogteperiodes. De oplossing ligt bij het aanvoeren van water van buiten de provincie.

Dat kan via pijpleidingen. Deze mogelijkheid is in opdracht van de provincie verkend door Witteveen+Bos en blijkt helaas niet rendabel.

De andere oplossing is de realisatie van een ruime zoetwatervoorraad die Zeeland blijvend kan voorzien van voldoende zoet water en die bovendien de verzilting van het grondwater tegengaat.

Daarvoor is het verzoeten van het Grevelingenmeer met wateraanvoer vanuit de rivieren eenvoudig realiseerbaar en betaalbaar.

Voorzitter,

Verzoeting van het Grevelingenmeer draagt in hoge mate bij aan het streefdoel van het Zeeuws Deltaplan Zoet Water.

Het vergroot bovendien de rivierwaterveiligheid, is relatief snel en goedkoop te realiseren en sluit aan, zoals u zo dadelijk kunt vernemen van Dick Butijn, bij kansrijke toekomstperspectieven.

We adviseren u dan ook om verzoeting te gaan overwegen.

Dick Butijn

Voorzitter, gedeputeerden en statenleden,

Het klimaatpanel van de Verenigde Naties, het IPCC, bracht onlangs een alarmerend rapport uit met code rood. Code rood wereldwijd, dus ook voor Zeeland.

Het rapport zegt onder anderen dat de verwachte zeespiegelstijging meer dan 1 m bedraagt in 2100, doorstijgend tot wel 7 m in 2300. Op de korte termijn hebben we te maken met hogere rivierafvoeren, maar ook met extreme droogte.

Onze adviesgroepen Borm&Huijgens en De Haakse Zeedijk nemen deel aan het Kennisprogramma Zeespiegelstijging van het Deltaprogramma. Hierin zijn diverse plannen ingediend, die allemaal als doelstelling hebben: een duurzame oplossing voor de grote wateropgaven van de komende eeuwen.

Wij hebben het plan 'De Haakse Zeedijk' ingediend. U vindt dit in uw stukken terug onder de naam 'Naar een tweede kustlijn'.

In ons plan verleggen wij de kust zo'n 25 km naar het Westen, waardoor tussen de huidige en de nieuwe kust een brakke overgangszone ontstaat met een blijvend peil rond 0 m NAP. Het plan, dat positief is ontvangen binnen het Kennisprogramma biedt weerstand tegen een zeespiegelstijging van meer dan 8 m, het laat de rivieren vrij uitstromen en, voor de landbouw en leefbaarheid van groot belang, het stelt de zoetwatervoorziening veilig en voorkomt verzilting van het land.

Voor welk plan ook gekozen wordt, in alle plannen komen twee functies van de Grevelingen naar voren: buffer voor de zoetwatervoorziening en noodbuffer voor hoge rivierafvoer. Een zoet Grevelingen is vanuit dit toekomstperspectief onmisbaar en onontkoombaar.

De zoute natuur verschuift westwaarts vanuit de Grevelingen naar de nieuwe gebieden voor de huidige kust. Hier voor in de plaats ontwikkelt zich in het Grevelingenmeer een rijke biodiversiteit die op zoet water is gebaseerd.

De waterbouwkundige uitvoering voor verzoeting is al in de jaren '70 voorbereid en is technisch relatief eenvoudig te realiseren. Er is een doorlaat nodig vanuit het Volkerak in de Grevelingendam en een zogeheten 'dichtheidsscherm' voor de bestaande Brouwerssluis. Deze sluis in de Brouwersdam is aangelegd, juist om te verzoeten. Het dichtheidsscherm zorgt niet alleen voor de verzoeting, maar hevelt ook de zuurstofloze onderlaag effectief naar zee.

Het project Getij Grevelingen, dat voor dit probleem de oplossing zou moeten zijn, wordt hierdoor overbodig. De geplande getijdencentrale in de Brouwersdam blijkt overigens niet rendabel en zal bij zeespiegelstijging zelfs niet meer functioneren.

Dan financieel:

Verzoeten van de Grevelingen bespaart € 200 miljoen voor het Project Getij Grevelingen én € 100 miljoen voor een zoetwateraanvoer met pijpleidingen.

Met een maximale investering van € 50 miljoen voor verzoeting bedraagt de netto besparing dus meer dan € 250 miljoen.

Voorzitter,

De aanwezigheid van zoute wateren achter de kustlijn is een keuze. Het oude denken ging uit van verzilten en natuurbehoud en was gebaseerd op een stabiel klimaat en verontreinigd rivierwater; het nieuwe denken gaat uit van het vasthouden van zoet water en van natuurontwikkeling en is gebaseerd op klimaatverandering en schoon rivierwater.

Ik ga afronden.

Het IPCC geeft code rood af.

Het Zeeuws Deltaplan Zoet Water gaat uit van zoute wateren en een doorgaande verzilting. Dat past niet meer in deze snel veranderende tijd.

Experimenteren met zoetwateropslag in een bodem die steeds meer verzilt, is gedoemd te mislukken.

Het zou verstandig zijn om voor te sorteren op de grote klimaatveranderingen die met zekerheid op ons afkomen.

Ons advies is danook tweeledig:

- 1) afzien van het project Getij Grevelingen en
- 2) een zoet Grevelingen opnemen als zoetwatervoorraad in het Zeeuws Deltaplan Zoet Water

Dank voor uw aandacht.